

KORRUPSIYA-JAMIYAT TARAQQIYOTI KUSHANDASI

Meliboyev Iqboljon, o'qituvchi

Farg'ona viloyati Quva tuman kasb hunar maktabi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada korrupsiyat ushunchasi, uning inson va jamiyat hayotiga salbiy ta'sir etishi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: korrupsiya, inson va jamiyat, huquqiy tartibotlar.

Har qanday jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy, ma'naviy hayotiga xavf soladigan, qolaversa, mamlakat taraqqiyotiga to'siq bo'ladigan illat korrupsiyadir. Korrupsiya ko'p o'lchamli, tashqi va ichki sharoitga qarab tez o'zgaruvchandir. SHu sababli, korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha innovatsion yondashuvlarning rivojlanishini o'rganib borish ushbu sohaga qarshi kurashda juda muhimdir. SHu bois, tadqiqot jarayonining ilk bosqichida korrupsiya muammosining tushunchasi va unga qarshi kurashish chora-tadbirlarini aniqlashga hamda tahlil qilishga qaratilgan tadqiqotlar olib borilgan. Hozirda korrupsiya tushunchasining umume'tirof etilgan yagona ta'rifi mavjud bo'lmasada, uning mohiyatini yoritish bo'yicha bir qancha tadqiqotchilar tomonidan ilmiy ishlar olib borilgan. Korrupsiya davlat boshqaruvida tizimli xavf xarakteriga ega hisoblanib, jamiyatda demokratiya va qonun ustuvorligi asoslariga putur yetkazadi, hayot sifatini yomonlashtiradi va odamlar xavfsizligiga tahdid soladigan uyushgan jinoyatchilik, xufiyona idtisodiyot va boshqa shu kabi salbiy xodisalarning yuzaga kelishiga sharoit yaratib beradi. Shu bilan birga aholi o'rtasida davlat xokimiyatiga bo'lgan ishonchni yuqolishiga va obro'sizlanishiga sabab bo'ladi. Korrupsiya - mansab mavqeidan shaxsiy maqsadlarda foydalanish bilan bog'liq bo'lgan jinoyat turi bo'lib, xufiyona iqtisodiyotning asosiy elementlaridan biridir. Ko'p hollarda korrupsiya deganda - davlat amaldorlari tomonidan shaxsiy manfaatlarni ko'zlab, boylik orttirish maqsadida o'z mansab mavqeidan foydalanish, fuqarolardan pora olish, qonunga xilof pul daromadlarini qo'lga kiritish tushunilib kelinadi. "Korrupsiya" so'zining kelib chiqish tarixiga nazar tashlaydigan bo'lsak, ushbu termin lotincha "corruptio" so'zidan olingan bo'lib, pora evaziga og'dirib olish, poraga sotilish, aynish kabi ma'nolarni anglatadi. O'zbekiston yuridik ensiklopediyasida berilgan ta'rifga ko'ra, korrupsiya (lotincha "corruptio" - aynish, poraga sotilish) bu - siyosat yoki davlat boshqaruvi sohasidagi ijtimoiy havfli xodisa, davlat funktsiyalarini bajarish vakolatiga ega bo'lgan (yoki ularga tenglashtirilgan) shaxslarning noqonuniy tarzda moddiy va boshqa boyliklar, imtiyozlarni olishda o'z maqomi va u bilan bog'liq imkoniyatlardan foydalanishi, shuningdek bu boylik va imtiyozlarni jismoniy yoki yuridik shaxslar qonunga xilof ravishda egallashiga imkon berishidir. Korrupsiya va unga qarshi kurashishni tadqiq etishda tadqiqotchilar ushbu tushunchalarning mazmunini ochib

berishda turlicha yondashishgan. Korrupsiya iqtisodiy rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi murakkab xodisa bo'lib, ko'plab davlatlar mansabdor shaxslar o'rtasidagi korrupsiyani kuchayib ketmasligini oldini olish maqsadida, qat'i jazo choralari kullamokda. Ilm - fan doirasida korrupsiyaga qarshi kurash sohasida turli yondashuvlar mavjud bo'lib, ularning orasida eng kuchli va asosiysi negizi hisoblanuvchi garb - yevropa yondashuvi bo'lib u BMTning Korrupsiyaga qarshi Konventsiasidagi tamoyillarga asoslanadi. Ushbu yondashuvning asosiy jixati shundaki, korrupsiyaga qarshi kurash choralari belgilangan Qonun hujjatining mavjudligi hamda unda davlat xizmatchisining pora olish va mulkni talon-toraj qilganligi uchun jazoning muqarrarliligi, tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanish va uni boshqarishga bo'lgan ta'qiq, mansabga belgilashdan oldin raqobatning mavjudligi, xududdagi korxonalarga egalik qilmaslik, undan tashqari oila a'zolari muhim o'rin egallaydigan korxonalar bilan manfaat keltiruvchi aloqalarni o'rnatmaslik, yaqin qarindoshlari va o'zining daromad va xarajatlari to'g'risidagi ma'lumotlarni deklaratsiyalash majburiyati ko'rsatilishi kabi kompleks choralar aks ettiriladi. Bugungi kunda, O'zbekiston Respublikasida mavjud korrupsiyaga qarshi kurash amaliyoti xorijiy davlatlar tajribasidan kuchli farq kilmasada, biroq, mamlakatimizga tatbiq etish mumkin bo'lgan vositalar mavjud. O'zbekiston Respublikasining qonunchiligiga asosan korrupsion jinoyatlarni sodir etgan shaxslar sud xukmiga asosan jazo choralari qo'llaniladi. Biroq, korrupsiyaga oid harakatlarni sodir etgan shaxslarni aniqlash asosan tezkor tadbirlar orqali amalga oshirilishi tufayli, korrupsion jinoyatlar katta qismi lateng bo'lib qolmoqda. Hamda noqonuniy daromad orttirilganligini isbotlashga kerakli bo'lgan ma'lumotlarni yig'ish, ularni xaqqoniyligini ta'minlash korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha faoliyatni bevosita amalga oshiruvchi organlarga bir qator qiyinchiliklar keltirib chiqarmokda. Yuqorida aks ettirilgan muammolarni qisqartirish va mamlakatda korrupsiyaga qarshi kurashda davlat xizmatchilarining noqonuniy daromad orttirishini aniqlash, ularga nisbatan profilaktik ishlarni olib borishga xizmat qiluvchi daromadlar, xarajatlar va mulk to'g'risidagi ma'lumotlarni o'zida jamlagan aktivlar deklaratsiyasini amaliyotga tatbiq etish dolzarb bo'lib qolmoqda. Ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi asosida, O'zbekiston Respublikasi imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda, korrupsiyaga qarshi kurashda aktivlar deklaratsiyasini amaliyotga joriy etishda quyidagi ishlarni olib borish amalga oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Birinchi navbatda, davlat xizmatchilarining huquqiy maqomi, tashkilotning asosiy printsiplari va davlat xizmati tizimining faoliyatini tartibga solish, davlat xizmatchilari kadrlari tarkibini shakllantirish, tanlov asosida yollash, o'tkazish, faoliyatni baholash, xizmatdan bo'shatish masalalari, davlat xizmatchilarining ijtimoiy va pensiya ta'minotini hisobga olgan holda, xalol va fidokorona xizmatni moddiy va nomoddiy shaklda rag'batlantirish mexanizmlari, shuningdek, xizmat etikasi va korrupsiyaga qarshi kurash masalalarini o'zida aks etgan "Davlat xizmati to'g'risida"gi Qonunni qabul qilish protsessini jadallashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O’zbekiston”, 2017. – 488 b.
2. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 21 sentabr “2019-2021 yillarda O’zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to’g’risida”gi PF-5544-sonli Farmoni.
3. SHAKLLARI I. F. NM Asadullaeva-Farg „ona davlat universiteti fuqarolik jamiyati kafedrasida o’qituvchisi TARAQQIYOTNING YANGI BOSQICHIDA TALABA-YOSHLARNI TARBIYALASHNI //FARG „ONA DAVLAT UNIVERSITETI. –C. 48.
4. Egamberdieva T., Asadullaeva N. SOCIO-PEDAGOGICAL FACTORS OF FORMATION OF ACTIVE CIVIL POSITION IN STUDENTS ON THE BASIS OF THE REQUIREMENTS OF A NEW STAGE OF DEVELOPMENT OF SOCIETY //Scientific Bulletin of Namangan State University. –2020. –T. 2. –No. 6. –C. 261-267.
5. Haydarova D. INTERNETNING ZAMONAVIY O’RNI „ZBEK ADABIYOTIGA TA’SIRI //International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences. –2022. –T. 2. –No. 2. –C. 156-158.
6. Makhammadalievna A. N. Prospects and foreign experience in the development of the pedagogical process aimed at strengthening active civil competence in future teachers //Asian Journal of Multidimensional Research. –2022. –T. 11. –No. 3. –C. 63-69.
7. Асадуллаева Н. ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ АКТИВНОЙ ЖИЗНЕННОЙ ПОЗИЦИИ У МОЛОДЫХ ЛЮДЕЙ //МИРОВАЯ НАУКА 2020. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ. –2020. –С. 14-16.
8. Асадуллаева Н. БЎЛАЖАК БОШЛАНГИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИДА ФАОЛ ФУҚАРОЛИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 30. – С. 174-181.
9. Асадуллаева Н. Бўлажак ўқитувчиларда фаол фуқаролик компетенциясини мустаҳкамлашга қаратилган педагогик жараёни ривожлантириш омиллари //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 12/S. – С. 258-264.
10. Наргиза Асадуллаева. (2022). БЎЛАЖАК БОШЛАНГИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИДА ФАОЛ ФУҚАРОЛИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА ДОИР ТАЖРИБА-СИНОВ ИШЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МЕТОДИКАСИ. *Conferencea*, 29–33. Retrieved from <https://conferencea.org/index.php/conferences/article/view/1763>